

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: СУТНІСТЬ, МОДЕЛІ, НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Гуторова О.О., кандидат економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4705-5482>

Купріянов О.С., здобувач вищої освіти,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Стратегічне планування – це унікальний процес управління як великомасштабними соціально-економічними системами, так і локальними - виробничими, територіальними.

Стратегічне планування розвитку сільських територій має бути покладено в основу всієї системи стратегічного планування з урахуванням масштабів країни та необхідності забезпечення їх економічного розвитку [1]. Водночас вона має стати інструментом визначення нової ролі та підвищення значення функціонування сільських населених пунктів на принципах, визначених законодавством про місцеве самоврядування [2].

У контексті цілей децентралізації стратегічне планування на місцевому рівні має на меті зробити процес місцевого самоврядування більш ефективним, відкритим та зрозумілим для мешканців громади, забезпечити участь громадськості у прийнятті рішень та контролі за діяльністю влади [3]. Розробка та реалізація стратегій у територіальних громадах базується на низці нормативно-правових актів: від законів України до конкретних рекомендацій [4].

Специфіка стратегічного планування розвитку сільських територій визначається особливостями не тільки бінарного об'єкта дослідження (процесу стратегічного планування та сільських територій України), а й агропромислового комплексу.

На основі аналізу соціально-економічних об'єктів визначена специфіка сільських територій та особливості процесу стратегічного планування розвитку сільських територій. Врахування специфіки функціонування сільських територій у процесі планування їх розвитку вимагає визначення сукупності відповідних викликів і загроз, тісно пов'язаних із соціально-економічними тенденціями [5].

Стратегічне планування розвитку сільських територій являє собою комплекс адаптивних механізмів, заснованих на трансформації

процесів і реалізації проєктів, спрямованих на забезпечення продовольством населення країни, способу і якості життя сільського населення.

З позиції розгляду ролі і значення стратегічного планування розвитку сільських територій необхідно звернути увагу на те, що в основі цього процесу лежать сільські поселення. Саме усвідомлення і прийняття населенням, органами місцевого самоврядування сільського поселення змісту стратегічного планування дозволяє визначити його роль і значення як в економічних і соціальних відносинах, так і в політичних.

У ході досліджень було визначено і доповнено перелік моделей стратегічного планування розвитку сільських територій, складених на основі класифікації форм і типів. Коротка характеристика моделей стратегічного планування розвитку сільських територій. 1) Ідеалістична – формує образ бажаного майбутнього, незалежний від наявної ресурсної бази. Відображає створення якісно нових соціально-економічних відносин між суб'єктами економіки і управління, що визначають якість життя в сільській місцевості. 2) Трансформуюча – в якості мети вона передбачає якісну зміну частини соціальних і економічних відносин, норм регулювання формального і неформального регулювання. 3) Розвиваюча – включає заходи, що формують основу сталого розвитку сільських територій та сільськогосподарського виробництва. Пріоритет принципів бережливого управління та єднання з природою. 4) Перетворювальна – спрямована на зміну господарської спеціалізації сільських територій або їх географічного населення; конкурентна – розвиває сільську місцевість шляхом формування та підтримки добросовісної конкуренції в усіх сферах життя. 5) Відтворювальна – встановлює вимогу забезпечення простого і розширеного відтворення як населення, так і сільськогосподарського виробництва. 6) Корегуєча – застосовує «м'які» соціально-економічні інструменти впливу на комплекс відносин, спрямовує на коригування соціально-психологічної, економічної практики в сільській місцевості для попередження кризових ситуацій. 7) Підтримуюча – визначає напрями, механізми та інструменти забезпечення функціонування та розвитку сільських територій країни. 8) Проблемна – спрямована на вирішення конкретної соціально-економічної проблеми. Можливий як антикризовий, так і розвиваючий характер. 9) Локальна – складається з проєктів, важливих для підтримки соціально-економічної стабільності конкретного сільського району. Може носити антикризовий характер.

Застосування конкретної моделі стратегічного планування розвитку сільських територій залежить від ресурсних можливостей, рівня викликів і загроз, відповідь на які визначається документом стратегічного планування. Моделі стратегічного планування розвитку сільських територій ранжуються за ступенем трансформаційного впливу на об'єкт управління – сільську місцевість. У процесі стратегічного планування розвитку сільських територій може застосовуватися одночасно кілька моделей.

При оцінці ефективності стратегічного планування можна виділити два методологічних підходи: 1) оцінка ефективності процесу стратегічного планування в процесі стратегічного планування; 2) оцінка ефективності процесу стратегічного планування після завершення процесу стратегічного планування за його результатами.

При такому підході використовуються такі параметри, як: формування команди, участь стейкхолдерів у заходах стратегічного планування, використання правильних інструментів стратегічного планування, достатність часу на роботу з інструментами, наявність необхідних компетенцій у учасників процесу стратегічного планування, експертна складова заходу та її врахування в процесі стратегічного планування, рівень методологічного і дидактичного матеріалів, а також рівень доступності участі в заходах стратегічного планування.

Удосконалення методики оцінки ефективності стратегічного планування розвитку сільських територій з урахуванням сучасних трансформаційних тенденцій в агроекономічній сфері можливе в рамках її застосування органами управління агропромислового комплексу та стратегічного планування, у тому числі за такими напрямками: оновлення нормативного коефіцієнта ефективності інвестицій у сільське господарство, пов'язане з цифровою трансформацією як агропромислового комплексу, так і державного управління, цифровізацією суміжних секторів економіки; підвищення якості державної статистики, в тому числі формування системи збору та аналізу об'єктивних даних про функціонування агропромислового комплексу та сільських територій.

Одним з етапів підготовки документа стратегічного планування є SWOT-аналіз, який ґрунтується на співставленні сильних та слабких сторін організації, потенційних можливостей для бізнесу та загроз із зовнішнього середовища.

У ході дослідження розроблено науково-практичні рекомендації щодо удосконалення стратегічного планування розвитку сільських територій, що передбачають використання аналізу зміни клімату та прогнозу клімату в процесі планування; зниження людського фактору

при зборі та обробці аналітичної інформації; розробку алгоритму, інструкцій та стандарту здійснення стратегічного планування розвитку сільських територій; аналіз кращих практик організації функціонування сільських територій та використання найкращих доступних технологій у сільськогосподарському виробництві; залучення експертів-практиків.

Через засоби масової інформації та соціальні мережі необхідно залучати місцеве населення до обговорення змісту документа стратегічного планування розвитку сільських територій і формування громадської підтримки за принципом врахування думки абсолютної більшості.

Місія територіальної громади – це її головне призначення, чітко сформульована причина її існування, які і формують основні напрями та орієнтири її діяльності. На практиці місія формується у процесі пошуку відповіді на запитання про те, яким бізнесом передбачають займатися підприємницькі структури, що розташовані в межах територіальної громади.

Механізм реалізації науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення стратегічного планування розвитку сільських територій передбачає: залучення фахівців метеорологічної служби до складу команди розробників; створення системи об'єктивного моніторингу функціонування сільських територій та сільськогосподарського виробництва; формування довідника передового досвіду організації функціонування сільської території та використання найкращих доступних технологій у сільськогосподарському виробництві; організація обговорення проєктів документів стратегічного планування на порталі послуг територіальної громади.

Бібліографічний список:

1. Методичні рекомендації щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад. Міністерство розвитку громад і територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/metodychni-rekomendacziyi-.pdf>

2. Гадало Я.М., Лузан Ю.Я. Удосконалення державного управління розвитком аграрного сектору економіки та сільських територій України. *Економіка АПК*. 2020. № 11. С. 6-18. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202011006>

3. Довженко В.А., Войтенко А.Б., Плотнікова М.Ф. Використання європейського досвіду партисипативного управління в стратегічному плануванні розвитку територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. Вип. 12. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/35.pdf

4. Оперативне планування реалізації стратегії територіального розвитку: практичний посібник / [О. Берданова, Є. Фішко]. К.: ТОВ «Софія-А». 2012. 48 с.

5. Гуторова О.О., Гуторов О.І. Особливості, проблеми та напрями удосконалення управління сільськими територіями. *Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки»*. Зб. наук. праць / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків, 2017. № 3. С. 27-37.

УДК: 658.5

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПЛАНУВАННЯ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ільченко А.Є., здобувачка вищої освіти *,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Менеджмент-як суспільний фактор, має багато визначних функцій, серед яких: планування, організація, керування, контроль, мотивація та розвиток. Безперечно, всі функції надзвичайно важливі, вони існують як одне ціле, але вже ж таки хочеться акцентувати увагу на одній з головних, центральних функцій, що визначає кінцеві результати виробничо-збутової, економічної, фінансової й інвестиційної діяльності, а саме функція планування.

Необхідними складовими в управлінні розвитком підприємства є прогнозування і планування нововведень. Планування спрямоване на прийняття і практичне здійснення управлінських рішень. Взагалі що ж таке планування? Простими словами, це процес визначення мети, розроблення різноманітних стратегій та дійових планів, необхідних для досягнення мети організації. Результатом процесу планування є план, який завдяки використанню певних ресурсів та виконанню певних дій повинен забезпечити досягнення бажаної мети. С цього можна сказати, що план-це це система взаємозалежних, об'єднаних загальною метою завдань, що забезпечують реалізацію цілей виробничої системи.

У процесі планування здійснюється: переконливий вибір основних напрямків, інноваційної діяльності для організації в цілому і

---

* Науковий керівник – доктор економічних наук, доцент О.М. Гіргеєва